

Cicero: Om den romerske statsforfatning

Marcus Tullius Cicero (106-43 f.Kr.) var romersk jurist og politiker. En lang række af Ciceros breve og taler er bevaret. Desuden skrev han flere filosofiske og statsteoretiske værker, hvori han gjorde rede for, hvorledes samfundet efter hans opfattelse skulle styres. Ciceros værk 'Staten' (skrevet 54-52 f.Kr.) er forfattet som en dialog mellem den romerske statsmand og feltherre Scipio den Yngre og hans venner bl.a. Lælius.

SCIPIO: Men nu føler jeg mig på den ene side ikke tilfredsstillet af den behandling af problemerne, som de største og indsigtsfuldeste af Grækenlands filosoffer har givet os i deres skrifter. På den anden side har jeg heller ikke mod på at sætte mine betragtninger højere end deres. Derfor beder jeg jer om at indstille jer på at høre en mand, der ikke er helt uden kendskab til græske forhold, men ikke giver dem fortrinet frem for os selv, navnlig ikke hvor det gælder statsmandskunst. Først og fremmest må I tage mig som en romer slet og ret – én som er opdraget på fribåren vis af en omhyggelig fader og fra barnsben af har brændt af lærelyst, og som i øvrigt er blevet til, hvad han er, ikke gennem læsning og stillesiddende, men i kraft af ånden og traditionen i mit romerske hjem. [...]

Jeg finder nemlig, der bør være en høj kongelig autoritet i staten, nogen magt og indflydelse bør være tillagt en førende elite blandt borgerne, og endelig bør visse sager overlades til mængdens ønske og afgørelse. En stat, der er sådan indrettet rummer for det første en vis ligevægt, som frie mænd vanskeligt kan undvære i ret lang tid. For det andet medfører den stabilitet. For de tre først omtalte forfatninger¹ udarter let til tilsvarende forvanskede former – kongen bliver til en tyrann, aristokratiet udvikler sig til en oligarkisk klike, og demokratiet følges af pøbelregimente og anarki. Men mens disse former hyppigt veksler og afløses af nye, indtræder sådanne forandringer i reglen ikke i en stat, hvis indretning beror på en passende blanding af alle tre elementer. Der er nemlig ingen grund til forandring, når hver enkelt borger har sin faste plads i systemet, og der ikke foreligger nogen nærliggende mulighed for pludselig udartning. [...] Jeg hævder nemlig som min faste overbevisning og min hjertens mening, at den statsforfatning, som vore fædre tog i arv fra deres egne forfædre og videregav til os både ved sin hele opbygning, ved sin fordeling af rettigheder og pligter og ved sin opdragelse af borgerne – uden sammenligning er den bedste af alle forfatninger. [...]

Cato² plejede at sige, at når vor stats forfatning overgik alle andre staters, var det af følgende grunde: hos andre folk har det i reglen været enkelte personer, der hver i sin stat har lagt grunden til forfatningen ved at give love og fastsætte bestemmelser. [...] Hos os derimod er statens forfatning ikke skabt ved én genial mands værk, men skyldes manges, og den er ikke blevet til i løbet af ét menneskes liv, men det har taget adskillige generationer. Thi — plejede Cato at tilføje — der har aldrig eksisteret et så vældigt geni, at han ikke tog fejl på noget punkt, og selv om man havde samtlige genier samlet på et sted, kunne de ikke på én gang sørge for atting og overskue alle muligheder uden hjælp af erfaringen og traditionen.

Derfor vil jeg nu følge Catos eksempel og søge tilbage til romerfolkets ældste historie. [...] Og på den måde vil jeg også lettere nå det mål, vi har sat os,³ når jeg viser jer, hvordan vor romer-

¹ Monarkiet, aristokratiet og demokratiet

² Cato den Ældre (234-149 f.Kr.): romersk statsmand

³ De forsøger at definere den bedste styreform

ske stat så ud i fødslen, og giver jer en skildring af den i dens første vækst, og i dens modne alder, hvor den allerede havde sin fulde kraft. Det vil være bedre end, hvis jeg selv — ligesom Sokrates hos Platon — ville fantasere mig til en eller anden idealstat. [...]

- 5 LÆLIUS: Ja, det er vi ganske klare over, og nu forstår vi også, hvad du mente, da du sagde, du ville følge helt nye veje i drøftelsen, forskellige fra alt, hvad der findes i den græske litteratur om emnet. For den mest fremragende af alle græske forfattere valgte sig en fri og åben byggeplads for fantasien, hvor han kunne opføre en tænkt stat efter sit eget hoved, en skøn bygning måske, men fjern fra virkeligheden og fremmed for menneskers faktiske liv.

10

Cicero (*Resp.* 1.36, 69-70; 2.2-3, 21). Overs. F. Blatt o.a.: *Ciceros filosofiske skrifter*, bnd. 1 Kbh. (1969). Lettere sprogligt revideret og annoteret af Jesper Rosenløv.

15